

Tanssia auringossa joka muistaa tanssijan

Mawlana Rumi, *Rakkaus on musta leijona*. Suomentanut Jaakko Hämeen-Anttila. Basam Books, Helsinki 2002.

”Kuolkaa! Kuolkaa!” Näillä epätavallista kysymyksillä voisi aloittaa vaikkapa hyökkäyksen maallista elämänsänsä vastaan. Ne ovat sanat, joilla alkaa persialaisen mystikon Mawlana Rumin (k. 1273) runokokoelma *Rakkaus on musta leijona*. Kansien välissä on maailmankirjallisuuden klassikkoainesta. Islamilaisessa Lähi-idässä Rumi on ollut legenda jo vuosisatojen ajan, mutta myyntilistojen perusteella kyseessä on myös USA:n(!) suosituin runoilija 1990-luvulla. Islamilaisen maailman ja lännen vuoropuhelussa puheenvuoro on sittemmin siirretty tykeille, mutta savun hälvetessä tullaan uskoakseni näkemään, että Rumin runokäännösten rakentamat sillat ovat kestäneet.

Mawlana Rumin ajatus kestää, sillä sen ydin ei ole sidottu itään eikä länteen, ei paikkaan eikä aikaan, vaan nimenomaan ajattomuuteen: sielun ikuisen kaipauksen maailmaan, joka kattaa niin idän kuin lännenkin. Rumin sanat ovat mestarillisia sanoja. Ne tarjoavat sitä jotain, puuttuvaa ulottuvuutta, äärettömyyttä. Rumin teksti on kuin verballinen lentävä matto, joka saa ajatuksen liitämään. Runot inspiroivat, koska ne elävät; ne toimivat monikerroksellina kutsuina ”tanssiin hänen auringossaan, jotta hän muistaisi hänet tomun tanssissa.” Tämän tanssin ja koko universumin keskipiste on Jumala, jonka ympärillä häntä rakastavat pyöriivät.

Tanssia pyörittävä voima on rakkaus. ”Rakkaus ei löydy kirjoista, kansista ei tieteistä, oppineilta – rakkauden juuri on ikuisuudessa.” Rumi kasvattaa rakkauden puuta, joka ulottuu ikuisuudesta äärettömyyteen, ja siksi Rumin ajatus nojautuu aina eteenpäin, ylöspäin, kohti ääretöntä, ja silloin ikuisuutta kohti ojentuminen ei itsessään riitä elämän päämääräksi: ”Kun olet kaipauksen vallassa, tiedä että kaipaus on epäjumala.” Katse on nostettava korkeammalle kuin mihin asti oma kaipaus osoittaa. Tämä on mystikon viesti jokaiselle uskovaiselle, uskonnosta riippumatta.

Rumin suosion takana lienee mui-

takin syitä kuin mitä runoihin itseensä sisältyy. Rumin kaltainen vieraasta uskonnosta tuleva kirjoittaja tarjoaa monelle kristinuskoon jossain määrin kyllästyneelle länsimaiselle lukijalle neutraalin tuntuisen, vaikutelmatasolla jopa lähes uskonnottoman vaihtoehdon lähestyä uskonnollisen kaipauksen tematiikkaa – vaikka kyseessä onkin *de facto* täysin islamilainen ajattelija ja leimallisesti islamilainen mystiikka. Kukaties maallistunut teheranilainen muslimi tuntisi samanlaista ikuisuuden tenhoa Hildegard Bingeniläisen tekstin äärellä?

Rumi tarjoaa kuitenkin enemmän kuin vain uskonnollista. Hänen ajatuksensa ei piirrä vain ikisuutta vaan se paljastaa yhtä lailla ajallista: Mawlana esittää värikästä aikalaiskuvausta suoraan 1200-luvun arkielämästä tai avaa muutamalla sanalla viiltäviä psykologisia näköaloja. Eräs runo kertoo unesta, joka saapuu vihdoinkin mutta ei löydä paikkaa sydäimestä, koska silmät ovat täynnä tulta ja kyyneliä ja vartalosta löytyy pelkkiä raunioita. Kuvaus on täysin ajaton: ihmisen riutumisen syyt vaihtuvat, mutta itse riutuminen pysyy, ja uni jää harhailemaan löytämättä paikkaansa. Runo voisi kertoa Irakissa taistelevasta sotilaasta tai sotaa televisiosta seuraavasta suomalaisesta.

Suufilaisen runouden viehättävimpiä piirteitä on, että ikuinen ja ajallinen eivät kilpaile keskenään vaan tanssivat yhdessä sulautuen yhdeksi valoksi. Tämä koskee sekä runon lopputulosta että inspiraatiota. Kun Rumia polttaa rakkauden ja kaipauksen liekki, runon inspiraationa ja rakkauden kohteena on yhtä lailla Jumala kuin Rumin rakkain ystävä Shams. Viimeksi mainitun salaperäinen katoaminen sai Rumissa nukkuneen runoilijan heräämään.

Kokoelmaa lukiessa ei uskoisi olevansa tekemisissä 1200-luvun tekstin kanssa, sillä alkutekstin edustamalle runouden lajille tyypillistä riimillistä mittaa ei ole edes yritetty jäljitellä. Professori Jaakko Hämeen-Anttilan käännös on otteeltaan hyvin pelkistetty, mikä antaa modernin vaikutelman ja luo tilaa inspiroivalle lukukokemukselle. Ensimmäiset englanninkieliset Rumi-käännökset sen sijaan olivat hyvin kirjaimellisia, eivätkä ne kaikessa akateemisuudessaan herättäneet paljoakaan huomiota; Rumin suosio alkoikin viritä USA:ssa vasta filologisesti heiveröisempien mutta esteettisesti antoisampien uusien käännösten myötä. Hämeen-Anttilan ratkaisu sen sijaan takaa sen, että Suomessa ei tule olemaan tarvetta toiselle, Rumia popularisoivalle taidekäännökselle.

Hämeen-Anttila on hyvää vauhtia muodostumassa legendaksi jo eläessään: kun julkaistujen teosten lukumäärä saavuttaa kirjoittajan ikävuosien määrän, kyseessä on kunnioitettava saavutus kenelle tahansa. Kaiken lisäksi Hämeen-Anttilan lyyrinen ote näyttää olevan entisestään terävöitymässä ja julkaisutahtikin vaikuttaa yhä kiihtyvältä. Orientaalisesti orientoituneille lukijoille on siis luvassa ruusuisia vuosia.

Serafim Seppälä